

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การต่อรองความหมายของงานในอุตสาหกรรมเกษตร-อาหาร: กรณีศึกษาคนงานผลิตอาหารแช่แข็งจังหวัดเชียงใหม่	
ผู้เขียน	นายสืบสกุล กิจนุกร	
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)	
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ กาญจนพันธุ์	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
	รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุกข์ศิลป์	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานศึกษาทางมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคมของคนงานในบริบทการปรับเปลี่ยนโครงสร้างชนบทยุคโลกาภิวัตน์และเสรีนิยมใหม่ โดยเฉพาะการต่อรองความหมายของงานของคนงานในชนบทในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ทำงานรับจ้างในโรงงานผลิตผักและผลไม้แช่แข็ง ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้าน และเป็นโรงงานรับจ้างผลิตสินค้าให้กับผู้จัดจำหน่ายในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นอุตสาหกรรม – อาหารที่รัฐสนับสนุนผ่านนโยบายการพัฒนาประเทศ โดยมีข้อค้นพบจากการศึกษา 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง เริ่มมีการก่อตัวของ“ความเป็นคนงาน” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ใหม่ของแรงงานรับจ้างในชนบทขึ้นมาอย่างชัดเจน โดยดูได้จากการที่ชาวบ้านหลายกลุ่มออกไปทำงานในโรงงานมากขึ้น โดยเฉพาะ“กลุ่มคนงานที่ไร้ทางเลือก” ที่เป็นคนงานไร้ฝีมือ แต่มีความกระตือรือร้นเข้าไปทำงานเป็นคนงานประจำ พวกเขาแสดงตัวว่าเป็นคนงาน โดยการสร้างความหมายของงาน ทั้งด้านการผลิตและการบริโภคความหมาย งานในโรงงานถึงแม้จะเป็นงานหนักและให้ค่าจ้างต่ำ แต่สำหรับคนงานแล้ว เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตสมัยใหม่แทนที่งานในภาคเกษตร ซึ่งเป็นการผลิตสมัยเก่า อีกทั้งคนงานยังมีโอกาสส่งลูกเรียนหนังสือ มีสวัสดิการจากรัฐรองรับ พวกเขาจึงยินดีทำงานอย่างต่อเนื่องและยาวนาน งานในความเห็นของคนงานจึงมิใช่ค่าจ้าง ซึ่งเป็นผลประโยชน์เฉพาะหน้าเท่านั้น หากแต่เป็นการคิดถึงคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการงานและ “ความเป็นคนงาน” นอกจากนี้อัตลักษณ์คนงานยังเกิดจากการรวมกลุ่มของคนงาน เพื่อช่วยเหลือกันเองในทางเศรษฐกิจ ต่อรองค่าจ้างจากโรงงาน และรักษาสายสัมพันธ์กับหมู่บ้านเอาไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในความเข้าใจของคนงานแล้ว พวกเขาเป็นกลุ่มคนงานที่เผชิญชะตากรรมเดียวกัน และไม่ยอมถุกนายจ้างลดทอนความเป็นมนุษย์ให้กลายเป็นคนงานแบบปัจเจกชน ซึ่งจะทำให้พวกเขาถูกเอาเปรียบ “ความเป็นคนงาน” ในฐานะที่เป็นตัวตนใหม่ของคนในชนบทจึงไม่ใช่การถูกนิยามโดยโรงงานเพียงฝ่ายเดียว หรือเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว หากแต่เป็นกระบวนการ

ปรับตัว และต่อรอง ที่จะนำไปสู่การตระหนักในสิทธิ ความรู้ และ อัตลักษณ์ของแรงงาน ที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นสหภาพแรงงานได้ในอนาคต

ประเด็นที่สอง การจ้างงานในโรงงานแปรรูปอาหารที่ตั้งในชนบท ยังไม่ใช้การจ้างงานในระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมสมัยใหม่เต็มรูปแบบ โดยดูได้จากที่โรงงานไม่สามารถใช้หลักคิดทางเศรษฐกิจสร้างแรงจูงใจให้คนงานทำงานได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นเบี้ยขยัน หรือการจัดเกรดพนักงาน เป็นต้น โรงงานจึงหันไปใช้ตรรกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นการนิยามความหมายของงานในอีกรูปแบบหนึ่ง เพื่อสร้างความมั่นคงในการจ้างงาน และความต่อเนื่องของการใช้แรงงาน โดยมีกลยุทธ์สำคัญคือ สร้างภาพลักษณ์ว่างานในโรงงานเป็นงานของผู้หญิง ใช้เครือข่ายท้องถิ่นระดมแรงงาน และสร้างความเป็นเนื้อเดียวกันกับชุมชน นอกจากนี้โรงงานยังจัดงานประเพณีของท้องถิ่นขึ้นในโรงงานอีกด้วย เพื่อให้คนงานเกิดความรู้สึกว่าเหมือนกับยังคงมีชีวิตอยู่ในหมู่บ้าน โดยมีกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิเช่น การทำบุญตักบาตร งานสงกรานต์ และกีฬา เป็นต้น การนำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาใช้แสดงให้เห็นว่า โรงงานไม่สามารถการควบคุมคนงานในที่ทำงานแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด จึงครอบงำคนงานในเวลาที่อยู่นอกเหนือที่ทำงาน เพื่อปกปิดปัญหาค่าจ้างต่ำ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือปัญหาการไม่ปฏิบัติต่อคนงานแบบที่เป็นคนงานอย่างแท้จริงนั่นเอง

ประเด็นที่สาม สาเหตุที่การจ้างงานไม่สมบูรณ์แบบ ก็เพราะว่าโรงงานแปรรูปอาหารที่อยู่ในชนบท เป็นอุตสาหกรรมขั้นต้นของห่วงโซ่การผลิตอาหารระดับโลก โดยเป็นเพียงผู้รับจ้างผลิต ที่ต้องทำตามคำสั่งของผู้ซื้อผ่านการกำหนดมาตรฐาน คุณภาพ และการบรรจุหีบห่อ โรงงานจึงตกอยู่ในฐานะไร้อำนาจตัดสินใจในกระบวนการผลิต และเนื่องจากโรงงานแปรรูปอาหารเป็นการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้นและเทคโนโลยีต่ำ จึงมีระเบียบวินัยสูงมากในการควบคุมแรงงานเพื่อเสริมสร้างรายได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมเกษตร – อาหารจะนำเสนอภาพว่าเป็นโรงงานสมัยใหม่ก็ตามที แต่มีลักษณะการดึงเอาส่วนเกินมากเกินไป โดยเห็นได้จากโรงงานใช้การจ้างงานแบบยืดหยุ่น ที่มีจ้างงานหลายประเภท ได้แก่พนักงานรายเดือน พนักงานรายวัน พนักงานเหมาค่าแรง และพนักงานสัญญาจ้างระยะสั้น ตามประโยชน์ที่โรงงานจะสามารถดึงเอาแรงงานใช้ได้มากที่สุด นอกจากนี้การจ้างงานดังกล่าวยังเป็นการสลาย “ความเป็นคนงาน” ให้กลายเป็นคนงานแบบปัจเจกชน ซึ่งเป็นแนวคิดการจ้างงานแบบเสรีนิยมใหม่ที่มุ่งทำลายความสามารถในการรวมกลุ่มของคนงานเป็นสหภาพแรงงานอีกด้วย

กล่าวโดยสรุปแล้วงานศึกษาชิ้นนี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาการปรับโครงสร้างชนบทที่ชาวบ้านถูกผนวกให้เป็นแรงงานรับจ้างในตลาดโลก ถึงแม้ชาวบ้านจะเป็นคนงานประจำซึ่งแลดูว่ามีความมั่นคงดีแล้ว แต่พวกเขาก็ต้องเผชิญกับสภาวะไร้ตัวตน ไร้อำนาจในการควบคุมชีวิต

ของตนเอง และไว้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตามคนงานก็ได้พยายามต่อรงเพื่อสร้างพื้นที่ในการแสดงอัตลักษณ์และตัวตนขึ้นมา ดังนั้นจึงทำให้กระบวนการปรับโครงสร้างชนบทเป็นไปอย่างซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title	Negotiating Meanings of Work in Agro-food Industry: A Case Study of Frozen Food Workers in Chiang Mai Province	
Author	Mr.Suebsakun Kidnukorn	
Degree	Master of Arts (Social Development)	
Thesis Advisory Committee	Professor Dr. Anan Ganjanapan	Advisor
	Associate Professor Dr. Wattana Sugunnasil	Co-advisor

ABSTRACT

This study is a work of economic anthropology to understand social relations of workers under context of rural restructuring in neoliberal era. It especially focuses on negotiating meanings of work by rural workers in Chiang Mai province. They work in a frozen vegetables and fruits factory that locates not so far from the village, and that produces frozen vegetables and fruits to export to Japan. There are three findings.

Firstly, the “worker” as identity is newly emerging in rural area. There are various kinds of workers. Among them, “workers with no choice” are most active in working as permanent workers of factory under daily wage basis. They present themselves as a worker, by constructing meanings of work both in production and consumption sides. Work in factories is hard and low wages. But workers understand that working in a factory is participating in manufacturing of the modern world, not in agriculture that is considered as an old fashion sector. In addition, workers also have the opportunity to send children attending school and welfare state support on welfare. They are willing to work long and continuous. Work in the opinion of the workers is not the only beneficiaries ,but the quality of life due to work and the “Workers.” They organize self-support group to solve economic problems, negotiate for wages with the factory, and kept relationship with the village on the occasions of traditional festival or ceremonies. The workers understand that they do not want employers to reduce their collective form into an individual worker, with which form they might be easily exploited. After all, the “worker” as new identity in rural areas, is not defined solely by the factory but socially constructed. It is the process of adaptation and negotiation to make workers aware of their rights, knowledge and identity, which might lead to formation of a trade union group in the future.

Secondly, employment in food processing factory located in rural areas is partially in a modern industrial system. Because the factory could not efficiently utilize the logic of economic incentives for workers to work hard whether by giving bonus for diligent workers or by grading workers, etc, the factory come to turn to a local cultural logic. The cultural logic define the meaning of work in another form in order to stabilize labor supply through continuation of employment. In its practice, factory's key strategies are construction of images of factory work for women, utilization of a local network to recruit workers, and creation of homogeneity with the community. Use of the logic of the local culture is also found in the factory through various activities such as a sport day or the Songkran festival (Thai New Year). In short, since the factory could not control the workers only in the shop floor absolutely, it must have controlled the workers beyond it so as to hide the low wage problem as well as a problem of not treating the workers as a "worker."

Thirdly, why does factory use both economic and culture logic for employment? It is because food processing plants in rural area is only upstream industries of the global food chain. A plant is just a contract manufacturer to make products in the buyer-driven regime. It has to follow buyer's order through standardization, quality control, packaging, and so on, being powerless in the decision making process. Since such a food processing plant is a labor intensive sector with low technology, it strongly discipline and control labor to strengthen comparative advantage. Although agro-food industry present itself as a modern factory somehow, it in fact exploit the workers a lot and does not treat them as a "worker." It is evident from the factory's flexible way of employment with combination of different types of employment, including permanent workers, daily workers, subcontract workers, and short term contract workers. Such flexible employment practice root in the concept of neoliberalism, aiming to reduce collective form of workers into individual worker, as well as to oppose trade union.

In short, this study has demonstrated a problem of rural restructuring through which villagers are integrated into the world labor market. Although they engage in secure job as permanent workers, yet they are exposed to loss of identity as workers, of control over their own lives, and of dignity. After all they are pushed into powerless. Nevertheless, workers do not accept to be victim; they instead try to negotiate with factories in order to construct a space of identity. Therefore, the rural restructuring process is complex.